

2. padziļinājums (skolotājam) – Vai vērtības ir objektīvas vai subjektīvas?

[9. slaidis] Pieeja, kas vērtībās saskata tikai cilvēka subjektīvo viedokli, nav vienīgā. Ir arī cita pieeja, kas vērtības uzskata par kaut ko vairāk nekā cilvēka vēlmes vai indivīdu viedokļus summu sabiedrībā. Heinrihs Rikerts (*Heinrich John Rickert*, 1863–1936) uzskatīja, ka vērtības ir jēga, kas atrodas “ārpus” jebkuras esamības.

Vērtību būtība ir nozīmīgumā, nevis to faktiskā pastāvēšanā. Vērtības ir mūžīgas, taču to pārdzīvojums un to īstenojuma intensitāte mainās. Draudzība pati par sevi ir un paliek nemainīga vērtība pat tad, ja draugs izrādās nodevējs. Pat, ja visi melo vai maldās, patiesīgums tomēr pastāv kā vērtība, uz ko tiekties. (Kūle, Kūlis, 1998, 573–580 lpp.). Tātad vērtības - no šādas pieejas pozīcijām - nav tikai mūsu subjektīvie viedokļi, bet tās pastāv neatkarīgi no to aktuālās īstenošanās.

Tāda vērtība kā mīlestība ir it kā ārpus laika. Mēdz taču teikt “es tevi mīlu”, nevis “es tevi šodien mīlu” (tātad tikai šajā konkrētajā laikā). Mīlestības ideja it kā ietver pastāvīgumu, ilgstamību, mūžīgumu. Augstākās vērtības nevar sadalīt. Nevar taču teikt: es mīlu šo degunu, bet šīs acis nemīlu. Līdzīgi nevar sadalīt mākslas darbu, kam piemīt vērtība. Vai nu tā ir vērtība kā veselums, vai arī tiek iznīcināta sadalot.

Zemāka līmeņa vērtības, piemēram, tādas kā nauda, cukurs, gaļa, vecāku atstātais mantojums, var sadalīt. Katrs, kurš piedalīsies dalīšanā, var gribēt sev vairāk cukura, vairāk naudas, vairāk labumu. Augstākās vērtības – mīlestība, svētums, cieņa, līdzcietība – cilvēkus apvieno. Zemākas vērtības – nauda, lietas – cilvēkus var šķelt un pretstatīt citu citam (Sk. Avotiņa u.c. “Kultūra mākslā, māksla kultūrā”, 2020, Rīga: LU, 14. lpp.)

Skolotājs var aicināt skolēnus minēt piemērus un izvērtēt kādās dzīves situācijās vērtības var mainīties un kādās tas nebūtu ieteicams, lai gan iespējams.

[10. slaidis] *Uzdevums.*

1. solis. Skolēni ar piemēriem ilustrē divas vērtību grupas: a) zemākās, instrumentālās vērtības, ko var izmantot īstenojot augstākās vērtības (piemēram, atturēšanās no dusmām, savaldīgums, lai varētu draudzēties, vingrošana un/vai diēta, lai uzlabotu veselību, b) augstākās vērtības kā mērķi, kā ideāla realitāte, kam ir sava patstāvīga esamība, ja pat šīs vērtības ir reti sastopamas vai šķiet, ka to nav vispār (piemēram, laime, taisnīgums, cilvēka dzīvība; šo vērtību vidū mēdz meklēt “absolūtās” jeb «mūžīgās» vērtības).

Vērtības, kas noder augstāku vērtību un mērķu īstenošanai	Vērtības, kas ir ideāli, uz kuriem tiekties, kas ir labas pašas par sevi
(piemēram, nauda, cukurs, popularitāte, mehānismi, enerģija, automašīnas, īpašumi, ar šīm lietām daloties, tās mazinās, saskaldās, var izraisīt konfliktus, bet pašas par sevi nav sliktas, to nozīme veidojas to izmantošanas gaitā)	(piemēram, draudzība pati par sevi ir nemainīga vērtība pat tad, ja draugs izrādās nodevējs. Pat, ja visi melo vai maldās, patiesīgums tomēr pastāv kā vērtība, uz ko tiekties, šīs vērtības parasti apvieno ļaudis, ja ar tām dalās – tās nesamazinās, bet pieaug spēkā) .....

2. solis. Var veidot domu kartes, kur augstākās vērtības (vērtības kā mērķi) veido kodolu, bet instrumentālas vērtības (vērtības kā līdzekļi) - domu pavedienus jeb zarus!

komentārs. Augstāko vērtību skaitā visticamāk skolēni var minēt tādu vērtību kā laimi. Tas ir pārejas moments uz otro aktivitāti, lai noskaidrotu, kas ir laime, ko ar to saprotam.